

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 4402/2020
09.12.2020. године
Београд

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија Звездане Лутовац, председника већа, Јелене Боровац и Драгане Маринковић, чланова већа, у парници тужиле-противтужене АА из ..., коју заступају пуномоћници Даница Констатиновић и Владимир Хоровиц, адвокати из ..., против туженог-противтужиоца ББ из ..., кога заступају пуномоћници Маријана Манастирац и Бошко Арсенијевић, адвокати из ..., ради вршења родитељског права, одлучујући о ревизији тужиле-противтужене изјављеној против пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж2 131/20 од 25.03.2020. године, у седници одржаној 09.12.2020. године, донео је

РЕШЕЊЕ

УСВАЈА СЕ ревизија тужиле-противтужене и **УКИДАЈУ** пресуда Апелационог суда у Новом Саду у делу којим су одбијене жалбе тужиле и пресуда Основног суда у Новом Саду П2 1013/2018 од 08.05.2019. године у ставовима четвртм, шестом, седмом и једанаестом изреке и допунска пресуда Основног суда у Новом Саду П2 1013/2018 од 26.12.2019. године и предмет враћа првостепеном суду на поновно суђење у том делу.

Образложење

Пресудом Основног суда у Новом Саду П2 1013/2018 од 08.05.2019. године, ставом првим изреке тужбни захтев је делимично усвојен. Ставом другим изреке противтужбени захтев је одбијен. Ставом трећим изреке малолетни ВВ рођен ...2009. године у Новом Саду, поверен је мајци – тужилци на самостално вршење родитељског права. Ставом четвртим изреке уређено је одржавање личних односа између малолетног детета и оца тако што ће се одвијати у контролисаним условима у просторијама Центра за социјални рад Града Новог Сада два пута недељно у трајању од по сат времена. Ставом петим изреке тужени је обавезан да на име свог дела доприноса за издржавање малолетног детета плаћа износ од 20% редовних месечних новчаних примања умањених за порезе и доприносе за обавезно социјално осигурање и то од дана доношења пресуде па док за то постоје законски услови на рачун мајке, тако што ће доспеле рате платити одједном у року од 15 дана од дана правноснажности пресуде, а убудуће до 10-тог у месецу за претходни месец. Ставом шестим изреке одбијен је тужбени захтев у делу којим је тражено да се тужени потпуно лиши родитељског права у односу на малолетно дете као и у делу да се обавезе да тужилци плати трошкове парничног поступка са законском затезном каматом од доношења пресуде до исплате. Ставом седмим изреке одбијен је тужбени захтев преко досуђених 20% па до тражених 30% од редовних месечних новчаних примања туженог на име

доприноса за издржавање малолетног детета умањених за порезе и доприносе за обавезно социјално осигурање. Ставом осмим изреке одбијен је примарни противтужбени захтев којим је тражено да се тужиља потпуно лиши родитељског права према малолетном детету и да се малолетно дете повери оцу - туженом на самостално вршење родитељског права, обавезе тужиља да доприноси издржавању малолетног детета са 15% редовних месечних новчаних примања умањених за порезе и доприносе за обавезно социјално осигурање од дана предаје детета туженом, па док за то постоје законски услови на рачун туженог, као и да се тужиља обавезе да туженом накнади трошкове овог поступка са законском затезном каматом од дана пресуђења до исплате. Ставом деветим изреке одбијен је евентуални противтужбени захтев којим је тражено да се малолетно дете повери оцу на самостално вршење родитељског права да се уреди начин одржавања личних односа малолетног детета са мајком, тако што ће се одвијати сваки други и четврти викенд у месецу и то петком у 18,00 часова преузимањем од оца и враћањем оцу недељом у 18.00 часова, црквене и државне празнике дете ће наизменично проводити код једног па код другог родитеља, летњи, пролећни и зимски распуст дете ће проводити у складу са договором родитеља, да се тужиља обавезе да на име свог дела доприноса за издржавање малолетног детета плаћа 15% од редовних месечних новчаних примања умањених за порезе и доприносе за обавезно социјално осигурање од дана предаје детета туженом па док за то постоје законски услови на рачун туженог, као и да се тужиља обавезе да туженом накнади целокупне трошкове овог поступка са законском затезном каматом од дана пресуђења до исплате. Ставом десетим изреке одбијен је предлог туженог да се одреди привремена мера којом ће се уредити одржавање личних контаката између оца и малолетног детета тако што ће отац виђати дете два пута недељно уторком и четвртком у периоду од 15,30 часова до 19,30 часова, затим сваки други и четврти викенд у месецу од петка у 15,30 часова до недеље у 19,30 часова, тако што ће отац долазити по дете у школу и враћати мајци, током верских празника - православне код оца од 9,00 до 20.00 часова, а католичке код мајке, државне празнике непарним годинама код оца од 9,00 до 20.00 часова, а Нову годину непарним годинама од 31.12. у 15.00 часова до 02.01. у 20.00 часова, а парним годинама код мајке, дечији рођендани наизменично непарним годинама код оца од 9.00 часова до 20.00 часова, а парним годинама код мајке, да дете код оца проводи непрекидно половину летњег распуста од 01.07. у 9.00 часова до 31.07. у 20.00 часова, затим пола зимског распуста и то 10 дана непрекидно у другој половини зимског распуста од 9.00 до 20.00 часова, половину пролећног распуста и то ону половину ближу православном Ускрсу, да отац виђа дете за свој рођендан ... од 09.00 до 20.00 часова, односно уколико пада на радни дан од 15,30 часова и за очеву Крсну славу 08.11. од 09.00 до 20.00 часова, као и да се одреди да ова привремена мера траје до правноснажног окончања овог поступка. Ставом једанаестим изреке одлучено је да свака странка сноси своје трошкове поступка.

Допунском пресудом Основног суда у Новом Саду П2 1013/18 од 26.12.2019. године ближе је уређен начин одржавања личних односа малолетног детета са оцем тако да се одвија у контролисаним условима у просторијама Центра за социјални рад Града Новог Сада два пута недељно у трајању од по сат времена и то уторком и четвртком при чему ће се виђање када дете иде после подне у школу одвијати у преподневним часовима, а кад дете иде пре подне у школу у поподневним часовима. Уколико дете у будућности на несумњив начин изрази жељу да се виђа са оцем ван

просторија органа старатељства виђање ће се одвијати сваког другог викенда у месецу почев од петка у 15,30 часова до недеље у 19.00 часова, тако што ће отац долазити по дете у школу и враћати га на адресу пребивалиштва код мајке, половину летњег распуста (прву половину јула и прву половину августа месеца и обрнуто наредне године другу половину јула и другу половину августа месеца), половину зимског распуста, за време верских и државних празника наизменично (или уколико су родитељи различитих вероисповести, дете ће са родитељем који прославља верски празник укључујући и славу проводити дан празника), свој рођендан дете ће сваке непарне године проводити са оцем као и сваки очев рођендан.

Пресудом Апелационог суда у Новом Саду Гж2 131/20 од 25.03.2020. године, ставом првим изреке одбијене су жалбе и потврђена првостепена пресуда. Ставом другим изреке одбијене су жалбе и потврђена допунска пресуда. Ставом трећим изреке одлучено је да свака странка сноси своје трошкове жалбеног поступка.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену тужила-противтужена је благовремено изјавила ревизију у делу којим су одбијене њене жалбе, због битних повреда одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Врховни касациони суд је испитао побијану пресуду на основу члана 408. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“ број 72/11 ... 55/14) и утврдио да је ревизија основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП на коју ревизијски суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању у ванбрачној заједници парничних странака која је трајала од 2009. године до 2014. године рођено је заједничко дете малолетни ВВ ...2009. године. Партнерски односи су од почетка заједнице били испуњени међусобним неразумевањем и нетолеранцијом због чега је заједница више пута прекидана, а затим поново успостављана. Тужила је рођена 1977. године и по занимању је ..., запослена у ... позоришту у Новом Саду, док је тужени рођен 1969. године и по занимању је специјалиста ..., запослен на Институту за ... Војводине. Мајка живи у домаћинству са дететом и својом мајком у стану који је у власништву њене мајке и има реалан увид у узрасно развојне потребе малолетног детета које задовољава на примерен начин. Брижан је родитељ и настоји да детету обезбеди стабилно породично окружење. Малолетно дете је здраво дете, правилног развоја и има уобичајене потребе за дете његовог узраста за које је потребно издвојити месечно најмање 24.000,00 динара. Тужила зарађује око 54.000,00 динара, а тужени 106.000,00 динара, а додатним ангажовањем и додатне приходе који су променљиви. Лоши партнерски односи су се крајем 2014. и почетком 2015. године одразили на однос заједничког детета са оцем, па је од 12.03.2015. године виђање детета са оцем функционисало по судској одлуци којом је одређен модел виђања, тако да је последњи пут видео дете 15.11.2015. године, а после тога приликом вештачења за потребе ове парнице 19.04.2016. године. Оба родитеља имају очувану родитељску способност, мотивисани су да самостално врше родитељско право, с тим што су њихови односи нескладни и обоје настоје другог приказати као некога ко занемарује и несавесно врши

родитељско право. Тужила је током поступка изнела наводе о сексуалном узнемиравању малолетног детета од стране оца у вези чега је поднела кривичну пријаву која је решењем ОЈТ Нови Сад од 25.04.2017. године одбачена. За потребе кривичног поступка који је вођен против туженог сачињен је налаз и мишљење вештака, који доказ је суд извео на сагласан предлог странака на рочишту од 13.07.2016. године. За разлику од стручног мишљења Центра за социјални рад, да се исказ малолетног детета сматра веродостојним и индикативним за оправданост сумње у сексуално злостављање, тим вештака је такође испитивањем малолетног детета закључио о неверодостојности исказа детета које је израз његове погрешне представе о стварности. Овакво различито закључивање стручне установе и тима вештака образложено је разликом у примењеним методама испитивања малолетног детета. Стручни радници органа старатељства су применили метод препознавања, а тим вештака метод присећања који се у форензици сматра веродостојним извором сећања на доживљено. Прихваћено је стручно мишљење тима вештака о погрешној представи малолетног детета коју је манифестовао код стручних радника Центра за социјални рад, а касније и приликом испитивања од стране вештака, која по мишљењу вештака није праћена одговарајућом емоционалном реакцијом. Поред тога налаз и мишљење вештака је у сагласности са налазом вештака – психијатра од 09.10.2015. године који се изјаснио о родитељској способности оба родитеља. Орган старатељства је у свом извештају од 07.07.2015. године предложио да самостално родитељско право врши мајка, а у допунском извештају од 11.12.2019. године процењено је да реуспостављање контаката са оцем није у најбољем интересу малолетног детета. Оцењено је и изражено мишљење детета које је навршило десет година да не жели да виђа оца.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања нижестепени судови су закључили да је у најбољем интересу малолетног детета да буде поверено мајци на самостално вршење родитељског права, а да се модел виђања са оцем одвија у контролисаним условима у Центру за социјални рад (ближе уређено допунском пресудом). Прихватањем стручног мишљења тима вештака о погрешној представи малолетног детета о оцу, по становишту нижестепених судова у конкретном случају нису испуњени услови за лишење родитељског права туженог, код утврђеног да оба родитеља имају очуване родитељске способности. О висини доприноса за издржавање је одлучено на основу утврђених дечијих потреба и могућности дужника издржавања, тако да се малолетном детету обезбеди ниво животног стандарда који ужива дужник издржавања.

Породични закон у члану 81. прописује ситуацију у којој се родитељ може у потпуности лишити родитељског права. Ова законска могућност долази у обзир уколико се у понашању родитеља остварују таксативно прописане радње којима се злоупотребљавају родитељска права или грубо занемарују родитељске дужности. Судска одлука о потпуном лишењу родитељског права лишава родитеља свих права и дужности из садржине родитељског права, осим дужности да издржава дете. Наредни члан тог закона прописује могућност делимичног лишења родитељског права уколико родитељ несавесно врши права или дужности из садржине родитељског права. Суд је дужан да пре него што донесе одлуку о заштити права детета или о вршењу односно лишењу родитељског права затражи налаз и стручно мишљење од органа

старатељства, породичног саветовалишта или друге специјализоване уставнове за посредовање у породичним односима (члан 270.).

Правилно тумачење наведених одредаба подразумева, да се приликом одлучивања о лишењу родитељског права морају јасно утврдити чињенице о постојању, односно непостојању радњи којима се злоупотребљавају родитељска права или грубо занемарују родитељске дужности из садржине родитељског права. У породичним споровима начело диспозиције странака је ограничено, активна улога суда је наглашена, па суд има обавезу да се поступци одвијају у најбољем интересу детета, уз активно суделовање суда и других стручних органа. Питање лишења родитељског права у овом случају, захтевало је анализу свих аспеката који се тичу лишења родитељског права у складу са истражним начелом по којем суд у поступку у вези са породичним односима може утврђивати чињенице и када оне нису међу странкама спорне, а може и самостално истраживати чињенице које ниједна странка није изнела (члан 205. ПЗ). Прихватање налаза и мишљења вештака који је сачињен за потребе кривичног поступка, на основу сагласности парничних странака и у складу са начелом економичности поступка, супротно је истражном начелу, нарочито имајући у виду изјашњење вештака да је предмет било вештачење детета на околности из решења ОЈТ везано за предметно кривично дело, а не околности вршења родитељског права, при чему је стручно мишљење органа старатељства било супротно датом налазу и мишљењу вештака. У таквој ситуацији изостало је утврђење битних чињеница о постојању услова за лишење родитељског права туженог, а с тим у вези и одржавања личних односа малолетног детета са оцем.

По оцени Врховног касационог суда основано се ревизијом тужиле указује на погрешну примену материјалног права у погледу одлуке о издржавању малолетног детета са становишта примене критеријума за одређивање издржавања који су прописани у члану 160. Породичног закона. Висина издржавања одређује се према потребама детета, као повериоца издржавања и могућностима дужника издржавања, при чему се води рачуна и о минималној суми издржавања, прописаној чланом 160. став 4. Закона. Досуђени износ, уз допринос мајке како у новцу, тако и кроз рад, бригу и старање који се свакодневно улаже, треба да обезбеди адекватно потребе заједничког детета, али тако да висина издржавања омогући најмање такав ниво животног стандарда какав ужива родитељ, дужник издржавања, овде тужени (члан 162. став 3. ПЗ). Могућности родитеља, као дужника издржавања зависе од околности прописаних чланом 160. став 3. Закона. У конкретном случају изостало је разјашњење битних чињеница о нивоу животног стандарда туженог у светлу његових материјалних могућности и прихода, те укупно утврђених потреба малолетног детета у односу на тако утврђен ниво животног стандарда туженог и минималну суму издржавања.

Због тога је Врховни касациони суд укинуо нижестепене пресуде у побијаном делу, како би првостепени суд имајући у виду изложене примедбе утврдио наведене битне чињенице од којих зависи правилна примена материјалног права. Одлука о трошковима парничног поступка зависи од коначног исхода спора, па је и она морала бити укинута.

Из наведених разлога на основу члана 416. став 2. ЗПП одлучено је као у изреци.

**Председник већа – судија
Звездана Лутовац, с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић